

ТЕМА 8. ОБЛІК ПОТОЧНИХ АКТИВІВ

Мета: вивчення особливостей облікового процесу поточних активів.

План

1. Визначення поточних активів.
2. Облік грошових коштів.
3. Облік запасів.
4. Облік дебіторської заборгованості.

Ключові терміни та поняття: грошові кошти, фонд дрібних сум, запаси, періодичний облік, постійний облік, LIFO, FIFO, середньозважена собівартість, конкретна ідентифікація, метод роздрібних цін, метод стандартних витрат, дебіторська заборгованість, операційна заборгованість, неопераційна заборгованість.

8.1. Визначення поточних активів.

Згідно міжнародних стандартів, актив класифікується як поточний за наступних умов:

- він буде реалізований або спожитий протягом операційного циклу;
- утримується переважно для реалізації. Підприємство сподівається продати його у наступному календарному році, що йде після звітного;
- представлений у вигляді грошових коштів чи їх еквівалентів, за умов відсутності обмежень його використання як засобу обміну або погашення заборгованості.

На практиці, поточні активи зарубіжних компаній представлені у вигляді грошових коштів, запасів та дебіторської заборгованості.

8.2. Облік грошових коштів.

Відповідно до міжнародних стандартів, під грошовими коштами мають на увазі готівку, монети, банкноти, валюту, депозити до запитання, рахунки у банках, грошові перекази, переказні векселі, банківські та особисті чеки.

У США усі вищенаведені статті називаються «CASH», їх облік ведеться на рахунку «Грошові кошти». У країнах Західної Європи для обліку використовують два рахунки – «Каса» та «Рахунки в банках». Вказані рахунки є активними, балансовими. За дебетом відображається надходження грошових коштів, за кредитом – їх виплата. За дебетовим сальдо відображено залишок грошових коштів.

Більшість іноземних компаній рідко використовують готівку, а основним платіжним документом є чек. Тим не менш, на кожному підприємстві створюється «Фонд дрібних сум» – певна сума готівки, яка призначена для покриття дрібних витрат, для яких немає необхідності

виписувати чек. Для цього фонду призначається матеріально-відповідальна особа та встановлюється фіксований розмір, який поповнюється на суму витрачених коштів. Видача коштів з фонду оформлюється ваучером із зазначенням дати, суми та назви витрат. Залишок коштів та вартість ваучера в сумі має дорівнювати величині фонду. У разі виявлення розбіжностей сума надлишку або недостачі записується на відповідний однойменний рахунок. Наприкінці звітного періоду дебетове сальдо (нестача) фонду дрібних сум відноситься до загальних операційних витрат, кредитове сальдо (надлишок) – до інших доходів.

Безготівкові розрахунки мають найбільший пріоритет для зарубіжних компаній. Банк надає можливість фірмам-клієнтам відкривати наступні види рахунків:

- простий;
- чековий;
- ощадний;
- депозитний;
- для розрахунків з персоналом;
- для кредитної лінії тощо.

Компанія має подати до банку заяву на відкриття рахунку, картку із зазначенням осіб, уповноважених затверджувати чеки та інші необхідні банківські документи. Після заключення договору на відкриття рахунку компанії надається чекова книжка з нумерованими чеками, бланки для депозитів.

У багатьох країнах розповсюджена практика щомісячної перевірки банківських документів, з наступних причин:

- не усі операції відображаються у банківських документах, наприклад чеки, які отримувач не надав у банк для сплати, депозити у дорозі та ін.;
- не усі операції відображено у бухгалтерському обліку організації-клієнта, такі як оплата за банківські послуги, негрошові чеки тощо;
- помилки, що впливають на достовірність записів.

Усі виявленні розходження повинні бути врегульовані у короткий строк. Банк складає власний витяг із зазначеними розходженнями, після чого відбувається обговорення з компанією-клієнтом. Сторони створюють і заповнюють порівняльну таблицю, для співставлення та узгодження розбіжностей. Вона містить дані з банківського витягу й інформацію, надану клієнтом.

8.3. Облік запасів.

Запаси – активи, що були придбані підприємством та утримуються ним з метою подальшого продажу; матеріали, які будуть використані у виробництві процесі або наданні послуг.

У зарубіжних країнах до запасів відносять різні елементи. Наприклад, у США запасами є лише малоцінні швидкозношувані предмети, сировина та

матеріали, у той час як у Німеччині до запасів зараховують ще й товари, готову продукцію, напівфабрикати та незавершене виробництво.

Двома найбільш поширеними є системи постійного та періодичного обліку.

У системі постійного обліку запаси відображаються на рахунках: «Товари», «Сировина і матеріали», «Незавершене виробництво», «Готова продукція». Таким чином підприємства мають необхідну інформацію по кожному виду запасів.

Періодичний облік невідслідковує зміну запасів у звітному періоді. Для придбаних запасів призначено рахунки «Закупки» і «Витрати на придбання запасів». Наприкінці операційного циклу початкова вартість запасів та обсяг закупок списуються за рахунок фінансових результатів. Залишок запасів на визначається під час інвентаризації.

Для розрахунку собівартості запасів застосовуються наступні методи:

Метод FIFO, за яким спочатку списують ті запаси, що надійшли в останню чергу.

Метод LIFO є зворотним до FIFO – спочатку списується запаси, отримані в останню чергу.

Згідно методу середньозваженої собівартості, розрахунок проводиться шляхом ділення вартості наявного обсягу запасів та їхньої кількості.

Конкретна ідентифікація. Собівартість запасів залежить від достовірності їх визначення та індивідуальної вартості кожної одиниці.

Методика роздрібних цін застосовується переважно у сфері роздрібної торгівлі, через велику кількість запасів, яка може швидко змінитися.

Метод стандартних витрат полягає у розрахунку собівартості згідно нормативних витрат, встановлених на підприємстві залежно від його технічних особливостей.

Крім вищезазначених, існують й наступні методи:

- незавершеного виробництва (Нідерланди);
- собівартість одиниці запасів (Росія);
- роздрібна торгівля (США);
- відсоток від завершення (Швеція);
- базовий запис готової продукції (Греція) та ін.

8.4. Облік дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість – борг перед певним підприємством з боку постачальників, покупців та інших дебіторів. Дебіторська заборгованість буває двох видів:

- операційна;
- неопераційна.

Операційна дебіторська заборгованість має місце при реалізації підприємством товарів або надання їм послуг. Термін погашення такої заборгованості зазвичай має короткий строк (до 60 днів). Для обліку використовують рахунки «Векселі отримані», «Рахунки до отримання».

Неопераційна дебіторська заборгованість не має зв'язку зі звичайною діяльністю підприємства. Здебільшого вона виникає з приводу виданих позик та авансів, виплати відсотків і дивідендів та ін. Облік ведеться на рахунках з відповідними назвами, в залежності від конкретного виду заборгованості.

Дебіторська заборгованість також може бути короткостроковою та довгостроковою, в залежності від терміну її погашення. Короткострокова (або поточна) заборгованість має бути погашена протягом одного календарного року або операційного циклу. Відповідно, термін списання довгострокової заборгованості перевищує один рік або операційний цикл.

Міжнародними стандартами не передбачено чіткий розподіл дебіторської заборгованості по обліковим рахункам, тому компанії самостійно вирішуються як відобразити її у своїй звітності.

Питання для самоконтролю:

1. За яких умов актив класифікується як поточний? Які активи відносять до цієї категорії?
2. Що відносять до грошових коштів? На яких рахунках ведеться їх облік?
3. Дайте визначення фонду дрібних сум.
4. Що таке запаси? Назвіть основні системи обліку та методи розрахунку собівартості запасів.
5. Дайте визначення дебіторської заборгованості, назвіть основні її види.

